

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

©2021 ВЕРБІВСЬКА Л. В.

УДК 004.738:339
JEL Classification: M21; M14

Вербівська Л. В.

Система електронного бізнесу

Особливу роль сьогодні інформаційні технології відіграють у розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, створюючи нові перспективні напрями господарювання, дозволяючи оптимізувати бізнес-процеси та позитивно впливати на якість і результативність роботи підприємств. Саме окреслене сприяло зацікавленості вчених у проведенні досліджень у сфері електронного бізнесу як нового, перспективного напрямку реалізації господарської діяльності. Враховуючи актуальність цього напрямку досліджень, у статті розглянуто теоретичні положення формування та розвитку системи електронного бізнесу як цілісної системи. На основі використання методологічного інструментарію системного підходу як універсальної концепції пізнання систем різної природи у статті сформульовано власне трактування категорії «система електронного бізнесу», яку запропоновано розглядати як цілісний, єдиний об'єкт дослідження, що являє собою сукупність взаємовідносин між економічними суб'єктами, які відбуваються в процесі купівлі, продажу, виробництва та обміну товарами й послугами за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій, має власну мету функціонування, складну композицію побудови та взаємодіє з іншими системами зовнішнього середовища. Також побудовано модель такої системи. Крім цього, у статті розглянуто особливості структурної побудови такої системи. Для цього було виокремлено ознаки групування основних елементів у системі електронного бізнесу, а саме: ознака змістовності (спосіб виокремлення компонентів зазначеної системи залежно від тих видів економічної діяльності, які можливо віднести до електронного бізнесу) та ознака суб'єктності (дослідження напрямів електронного бізнесу на основі аналізу особливостей взаємозв'язку між окремими економічними суб'єктами). Розглянуто їхню сутність та відповідні компоненти зазначеної системи, які ідентифіковані за цими ознаками.

Ключові слова: бізнес, електронний бізнес, системний підхід, система, система електронного бізнесу.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-150-156>

Рис.: 2. **Бібл.:** 15.

Вербівська Людмила Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: l.verbivska@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2177554/ludmila-verbivska/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210597185>

UDC 004.738:339
JEL Classification: M21; M14

Verbivska L. V. E-business System

Today, information technology plays a special role in the development of business entities, creating new promising management areas, making it possible to optimize business processes and positively affect the operation quality and general efficiency of enterprises. This fact contributes to the scientists' interest in conducting research in e-business as a new, promising area of economic activity. Given the relevance of this research area, the article considers theories describing the formation and development of e-business as a whole system. Using methodological apparatus of the systemic approach as a universal concept of perceiving systems of different nature, the article formulates its own interpretation of the "e-business system" category. The latter is suggested to be considered as a holistic, single object of study. A set of relationships between economic entities occurring in the process of buying, selling, producing and exchanging goods and services due to the use of information and communication technologies, having its own purpose and complex structure, and interacting with other environmental systems. A model of such a system has also been designed. In addition, the article considers the structural features of such a system. To do this, attributes for grouping the main elements in the e-business system are identified, namely: the content attribute (the method of separating the components of this system depending on economic activities that can be attributed to e-business) and the subjectivity attribute (studying e-business areas by analyzing the peculiarities of the relationship between individual economic entities). Their essence and the corresponding components of the specified system, which are identified based on these attributes, are considered.

Keywords: business, e-business, systemic approach, system, e-business system.

Fig.: 2. **Bibl.:** 15.

Verbivska Lyudmyla V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskyi Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: l.verbivska@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2177554/ludmila-verbivska/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210597185>

Вступ. Розвиток нових інформаційних технологій у сучасному світі приводить до поступової зміни інших сфер життєдіяльності людини, створення нових систем, у розвитку яких такі технології відіграють ключову роль. Значного впливу окреслених технологій нині зазнають економічні системи різної природи та рівнів. Впровадження цифрових технологій дозволяє підвищити ефективність функціонування таких систем. Це, своєю чергою, формує підвищений попит на нові інформаційні технології, що прискорює швидкість їх розробки та впровадження.

Особливу роль сьогодні інформаційні технології відіграють у розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, створюючи нові перспективні напрями господарювання, дозволяючи оптимізувати бізнес-процеси та позитивно впливати на якість і результативність роботи підприємств. Саме окреслене сприяло зацікавленості вчених у проведенні досліджень у сфері електронного бізнесу як нового, перспективного напрямку реалізації господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Насамперед питання розвитку електронного бізнесу зустрічаються в роботах таких науковців: У. Балик, О. Воробйова, О. Вільхівська, Н. Голіонко, Д. Євтушенко, А. Жаворонок, О. Зайцева, М. Лебеденко, Н. Малініна, С. Маловичко, М. Макарова, Т. Марусей, О. Орлик, О. Петрова, Л. Піддубна, Д. Пілевич, О. Пушкар, В. Страхарчук, А. Страхарчук, В. Стойка, Т. Тардаскіна, Л. Чорна, О. Шалева, О. Шульга, Г. Юрчук та ін.

Попри численні напрацювання у сфері функціонування і розвитку електронного бізнесу, на сьогодні існує недостатня кількість наукових робіт, у яких системно розглядаються питання розвитку цього виду бізнесу. Зокрема, недостатньо поглибленими є теоретичні положення вивчення системи електронного бізнесу, передумови її формування та особливості трансформації в сучасних умовах цифровізації національної економіки.

Метою статті є розгляд сутності й особливостей функціонування системи електронного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Розвиток електронного бізнесу в сучасних умовах є важливою складовою розбудови національної економіки країни, оскільки значна кількість підприємств, які надають свої послуги або продають товари на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій, сьогодні вже не тільки використовують такі технології, але й активно їх розробляють, удосконалюють і створюють нові інноваційні продукти для інших суб'єктів підприємницької діяльності. Таким чином, окреслені підприємства стають центрами продукування інновацій та відіграють ключову роль у розбудові національного господарства значної кількості розвинутих країн.

Саме це зумовлює важливість дослідження цього напрямку підприємницької діяльності, створення умов для поступового залучення нових економічних суб'єктів до системи електронного бізнесу.

Розглянемо сутність категорії «система електронного бізнесу». На наше переконання, враховуючи значні темпи розвитку підприємницької діяльності на основі застосування сучасних цифрових технологій, дослідження

цього напрямку як єдиного, цілісного утворення є доречним і важливим, що зумовлено такими причинами:

- 1) спрощений підхід до дослідження електронного бізнесу як єдиної, цілісної системи зі своїми властивостями, закономірностями розвитку;
- 2) можливість визначити основні змістовні ознаки, які визначають той або інший вид до підприємницької діяльності у сфері електронного бізнесу;
- 3) можливість на основі спільного аналізу визначити загальні проблеми та перешкоди в розвитку всіх видів електронного бізнесу;
- 4) можливість об'єднання зусиль підприємців, які займаються різними видами бізнесу за допомогою цифрових технологій, інших економічних суб'єктів з метою удосконалення інституційних умов ведення підприємницької діяльності в цьому напрямку тощо.

Розглядати сутність категорії «система електронного бізнесу» доцільно з конкретизації змісту таких дефініцій, як «система» та «електронний бізнес». Електронний бізнес як економічна категорія досліджується в наукових роботах багатьох науковців.

Наприклад, О. Зайцева, І. Болотинюк зазначають, що електронний бізнес – це перетворення основних бізнес-процесів компанії шляхом впровадження інтернет-технологій, спрямоване на підвищення ефективності діяльності. Електронним бізнесом є ділова активність, яка використовує можливості глобальних інформаційних мереж для перетворення внутрішніх і зовнішніх зв'язків фірм [6, с. 11].

С. Науменкова, С. Міщенко електронний бізнес (е-бізнес) розглядають як інтеграцію систем, процесів, організацій, ланцюгів, що створюють вартість, а також ринків, які використовують Інтернет і пов'язані з ним технології та концепції [7].

В. Страхарчук, А. Страхарчук, розглядаючи розвиток електронного бізнесу в банківській сфері, зауважують, що е-бізнес – це якісно нова модель інтегрованої економічної діяльності, яка базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій та мереж як унікального макроекономічного середовища та основного засобу виробництва для оперативної комерційної та фінансової діяльності з метою підвищення ефективності наявних або широкого, динамічного розвитку нових сегментів бізнесу та отримання стабільного соціально-економічного ефекту [10, с. 60].

Д. Євтушенко пропонує таке трактування: електронний бізнес – вид підприємництва, який здійснюється на основі інформаційних технологій для перетворення зв'язків підприємства з постачальниками, партнерами і клієнтами, з метою поліпшення загальної ефективності бізнесу та вдосконалення бізнес-процесів (виробництва, управління запасами, розробки продукту, управління ризиками, фінансів, управління знаннями та людськими ресурсами) [5, с. 185].

Таким чином, враховуючи зміст наведених підходів до розгляду сутності категорії «електронний бізнес», пропонуємо цю категорію розглядати таким чином: електронний бізнес – економічна діяльність, яка здійснюється пе-

редусім за допомогою використання сучасних інформаційних технологій з метою отримання прибутку [1, с. 62].

Розглянемо тепер сутність категорії «система». Зауважимо, що ця універсальна дефініція використовується для дослідження складних об'єктів.

На основі аналізу змісту системи як категорії було розроблено системний підхід як універсальний засіб дослідження природи окремих об'єктів у різних галузях науки. Отже, наведемо окремі концепції дослідження сутності системи:

- 1) система – множина взаємозв'язаних, взаємозалежних елементів будь-якої природи, які поєднані за деякими системними ознаками, утворюють єдине ціле та підпорядковані певній спільній меті [13];
- 2) система у вузькому значенні – це порядок, зумовлений цілеспрямованим розміщенням усіх складових у певній ієрархії або логічному підпорядкуванні, а в розгорнутому – це динамічна, самоорганізуюча, багатофункціональна структура, усі компоненти якої взаємодіють та зумовлюють синергетичний ефект, спрямований на досягнення позитивного результату [9, с. 55];
- 3) системою є сукупність об'єктів і процесів, званих компонентами або елементами, взаємопов'язаних і таких, що взаємодіють між собою, які утворюють єдине ціле, таке, що володіє властивостями, не властивими складовим його компонентам, узятим окремо [8, с. 12];
- 4) система – комплекс взаємопов'язаних елементів, який утворюється та функціонує в межах певного середовища на основі дії механізмів внутрішніх, зовнішніх зв'язків через вхідні та вихідні потоки і має чітко зазначену мету та функції [2, с. 9];
- 5) система – множина елементів, що складають єдність, їхніх зв'язків і взаємодій між собою і зовнішнім середовищем, що створюють властиву цій системі цілісність, якісну визначеність і цілеспрямованість [11];
- 6) система – цілісний об'єкт дослідження, який цілеспрямовано виділений дослідником у процесі наукового пізнання, має певну окремо ідентифіковану мету функціонування, складається з компонентів та їх взаємозв'язків, взаємодіє з іншими об'єктами реальності, які становлять зовнішнє середовище щодо об'єкта пізнання [4, с. 45].

Таким чином, урахування змісту окреслених положень щодо розгляду сутності системи як наукової категорії дозволяє стверджувати, що система є цілісним об'єктом, якому притаманна цілісність, складна структура та єдина для всіх її компонентів мета функціонування. Погоджуємося з позицією М. Дубини, що, враховуючи зміст дефініції «система», системний підхід доцільно розглядати як теоретичний науковий підхід, якому притаманна універсальність і сутність якого полягає в розгляді досліджуваного об'єкта як цілісної системи, окремого явища, що складається з окремих компонентів і взаємозв'язків між ними [4, с. 47].

Отже, поступове використання алгоритму системного підходу дозволяє досить детально описати різні аспекти

формування, функціонування та розвитку будь-якої системи. Саме така універсальність і зручність у застосуванні робить системний підхід найбільш використовуваним методом дослідження, насамперед економічних систем.

Враховуючи окреслене вище, розглянемо сутність системи електронного бізнесу. Можна констатувати, що система електронного бізнесу – цілісний, єдиний об'єкт дослідження, що являє собою сукупність відносин між економічними суб'єктами, які відбуваються в процесі купівлі, продажу, виробництва й обміну товарами та послугами за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій, має власну мету функціонування, складну композицію побудови та взаємодіє з іншими системами зовнішнього середовища. Модель такої системи наведено на рис. 1.

Аналізуючи інформацію рис. 1, зауважимо, що, як і будь-яка система, система електронного бізнесу має складну структуру і взаємодіє зі значною кількістю інших систем, впливаючи на їхній розвиток та отримуючи від них інформацію для власного подальшого функціонування. Розглянемо структуру цієї системи більш детально.

Конкретизувати композиційну побудову системи електронного бізнесу доволі складно сьогодні, враховуючи значний перелік можливих варіантів відносин, які виникають між економічними суб'єктами в межах такої системи. Саме тому, на наш погляд, доцільно виокремити окремі ознаки, за якими можна ідентифікувати основні компоненти зазначеної системи. Безумовно, перелік таких ознак може бути розширений.

На нашу думку, доцільно виокремити такі ознаки групування елементів системи електронного бізнесу: ознака змістовності та ознака суб'єктності. Розглянемо їхню сутність докладніше.

Ознаку змістовності варто розглядати як спосіб виокремлення компонентів зазначеної системи залежно від тих видів економічної діяльності, які можливо віднести до електронного бізнесу. Цілоком логічним є те, що перелік таких видів на сьогодні вже є значним і однозначно їх виокремити дуже складно. Також розвиток нових цифрових технологій, пандемія COVID-19 призвели до того, що перелік напрямів ведення бізнесу за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій постійно збільшується.

На рис. 2 нами виділено основні з них, у межах яких, своєю чергою, також можна виділити окремі напрями підприємницької діяльності. Також окреслені компоненти системи електронного бізнесу сьогодні досліджуються науковцями як окремі складні економічні системи, яким притаманні власні функції, принципи та властивості.

Сутність ознаки суб'єктності полягає в дослідженні напрямів електронного бізнесу на основі аналізу особливостей взаємозв'язку між окремими економічними суб'єктами, які взаємодіють між собою в процесі надання та отримання відповідних товарів, послуг за допомогою активного використання саме інформаційно-комунікаційних технологій.

Прийнято виділяти таких основних суб'єктів: споживачі (С), виробники (В) та адміністрація або органи державної та місцевої влади (А). Крім зазначених, у наукових

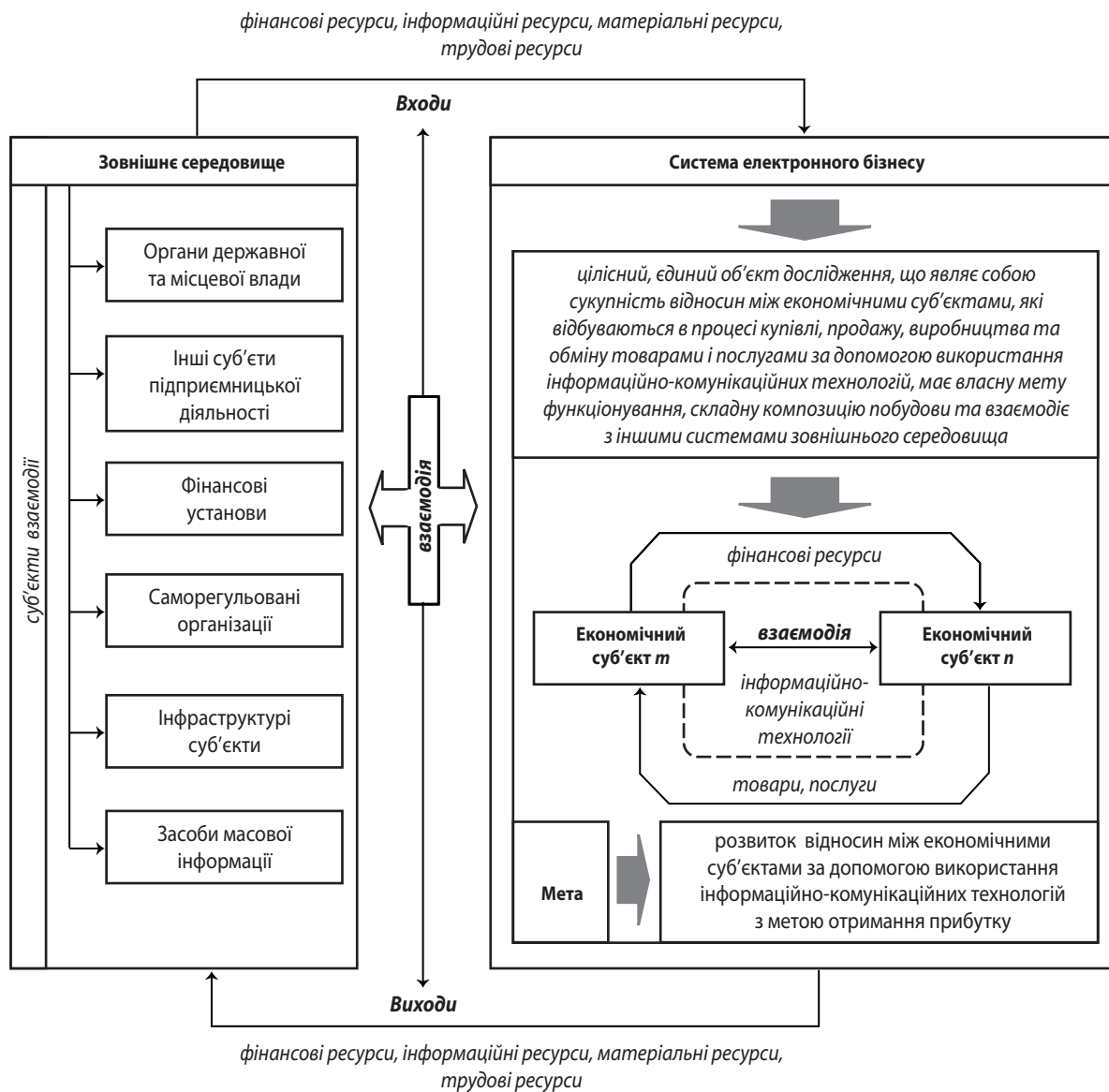

Рис. 1. Модель системи електронного бізнесу

Джерело: складено авторкою на основі [3; 4; 15]

роботах деякі науковці також виокремлюють додаткових суб'єктів. Наприклад, інколи науковці окремо виділяють групу фінансових установ.

Отже, за ознакою суб'єктності можливі різні варіанти взаємодії між основними суб'єктами в системі електронного бізнесу, кожному з яких притаманні власні ознаки, особливості та специфічні риси зародження і розвитку відповідних взаємовідносин. У сукупності такі відносини також складають систему електронного бізнесу і є за своїм змістом окремими її компонентами.

Таким чином, використання окремих підходів до розгляду композиційної структури системи електронного бізнесу лише підкреслює складну побудову цієї системи, її постійний розвиток і дозволяє розглядати той або інший варіант композиції залежно від цілей дослідження такої системи.

Також розгляд системи електронного бізнесу як окремого об'єкта полягає у аналізі особливостей взаємодії такої системи і іншими системами. Зауважимо, що зазначена система, як вже зазначалося, є великою, відкритою макроекономічною системою, якій притаманні загальні властивості таких систем, а саме: історичність, динамічність, цілеспрямованість, адаптивність, комунікативність та ін. Відповідно, враховуючи природу такої системи, її взаємодія з іншими подібними системами є об'єктивним процесом.

На рис. 1 було виокремлено окремі типи систем, економічних суб'єктів, з якими зазначена система взаємодіє. Цілковито зрозуміло, що органи державної та місцевої влади мають змогу впливати на якість інституційного забезпечення розвитку підприємницької діяльності на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій,

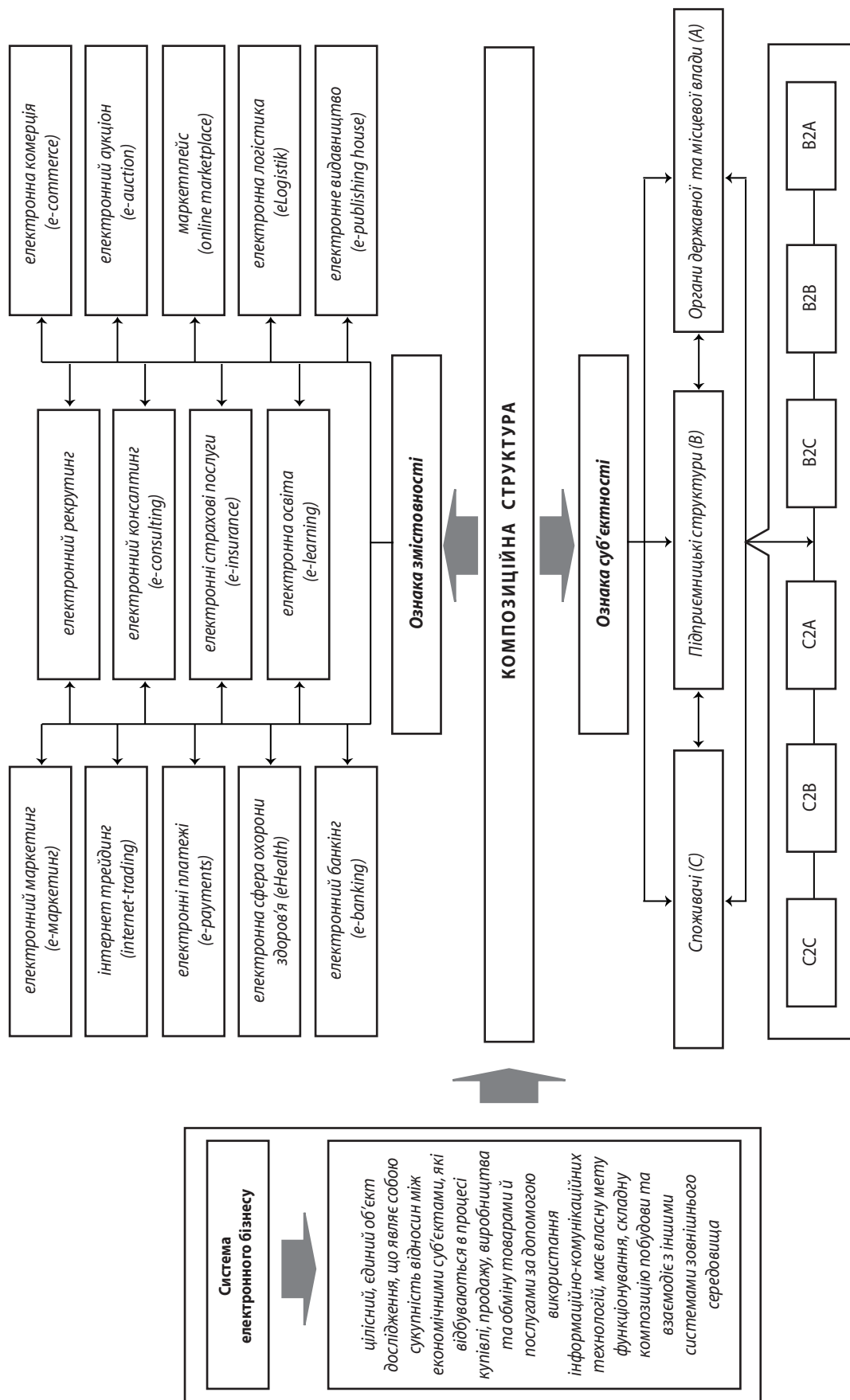

Рис. 2. Наукові підходи до визначення структури системи електронного бізнесу

Джерело: складено авторкою з урахуванням [1; 12; 14]

досить часто самостійно використовують послуги таких економічних суб'єктів. Окремо доцільно виокремити фінансові установи, які, з однієї сторони, надають послуги підприємствам як традиційні фінансові установи, а з іншої – активно використовують потенціал цифрових технологій для покращення якості надання фінансових послуг, підвищення зручності придбання фінансових продуктів економічними суб'єктами. Окреслені установи сьогодні вже відіграють важливу роль не тільки у використанні сучасних інновацій, але й активно їх розробляють для власної діяльності. Важливу роль у цьому процесі також приймають фінансові компанії (FinTech компанії), які реалізують окремі стартапи у фінансовій сфері, створюючи сучасні цифрові технології, адаптуючи вже наявні інновації під умови функціонування вітчизняних фінансових установ.

Зауважимо, що важливу роль у розвитку системи електронного бізнесу сьогодні займають інфраструктурні об'єкти, до яких варто віднести логістичні компанії, систему зв'язку, частково платіжну систему. Враховуючи, що до системи електронного бізнесу прийнято відносити підприємства, які переважну частку власної операційної діяльності здійснюють за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій, то вплив інфраструктурних об'єктів на їх розвиток є значним, на відміну від підприємств, які займаються традиційними видами підприємницької діяльності. Саме це і підвищує важливість розвитку таких об'єктів в країні, що є об'єктивною умовою і забезпечення розвитку системи електронного бізнесу загалом.

Висновок. Розвиток електронного бізнесу в усьому світі сьогодні відбувається дуже швидкими темпами. Саме пандемія COVID-19 та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяли активному використанню таких технологій економічними суб'єктами, що лише прискорило розвиток цього виду бізнесу. Враховуючи актуальність цього напрямку досліджень, у статті розглянуто теоретичні положення формування та розвитку системи електронного бізнесу як цілісної системи, яка поєднує в єдину групу окремі напрямки підприємницької діяльності, що здійснюються виключно на основі використання нових цифрових інновацій.

Таким чином, було запропоновано власне трактування категорії «система електронного бізнесу», що визначено на основі використання методологічного апарату системного підходу. Також розглянуто особливості структурної побудови такої системи, сутність яких полягає в існуванні декількох варіантів вивчення такої структури. Відповідно, було виокремлено дві ознаки, за якими доцільно розглядати композиційну будову системи електронної комерції: ознаку суб'єктності та ознаку змістовності.

Подальші дослідження в цьому напрямі можуть полягати в описі теоретичних і методологічних положень функціонування і розвитку системи електронного бізнесу, виокремлення її властивостей, функцій, базових принципів розвитку та взаємодії з іншими економічними системами. Цікавими й малодослідженими залишаються питання впливу такої системи на економічний розвиток країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербівська Л. Концептуальні засади обґрунтування сутності електронного бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 2 (26). С. 57–64.

2. Д'яконова І. І. Методологічні засади розвитку банківського нагляду на базі системної організації банківської діяльності : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2008. 38 с.

3. Дубина М. В. Концептуальні до пізнання сутності методології як науки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2017. Вип. 53. С. 178–183.

4. Дубина М. В. Механізм розвитку ринку фінансових послуг на основі формування інституту довіри: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 668 с.

5. Євтушенко Д. Д. Електронний бізнес, електронна комерція, інтернет-торгівля: сутність та взаємозв'язок понять. *Бізнес Інформ*. 2014. № 8. С. 184–188.

6. Зайцева О. О., Болотинюк І. М. Електронний бізнес : навч. посіб. / за наук. ред. Н. В. Морзе. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2015. 264 с.

7. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 532 с.

8. Пістунов І. М. Економічна кібернетика : навч. посіб. Дніпропетровськ : НГУ, 2009. 154 с.

9. Ревак І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України: проблеми теорії та практики : монографія. Львів : ЛДУВС, 2015. 415 с.

10. Страхарчук В., Страхарчук А. Концептуальні засади електронного банківського бізнесу. *Молодь і ринок*. 2012. № 4 (87). С. 59–64.

11. Чернышов В. Н., Чернышов А. В. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие. Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. 96 с. URL: <http://window.edu.ru/resource/188/64188/files/chernyshov.pdf>

12. Чорна Л. О., Бородавченко О. В., Чорна Н. О. Інтеграційна система електронного бізнесу для підприємств харчової промисловості. *Економіка АПК*. 2010. № 22. С. 27–30.

13. Шарпов О. Д., Дербенцев В. Д., Семьонов Д. С. Економічна кібернетика : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 231 с.

14. Ecosystem of VAT Administration in E-Commerce: Case of the Eastern Europe Countries / Abramova A. et al. *Estudios de economia aplicada*. 2021. Vol. 39, № 5.
DOI: 10.25115/eea.v39i5.4909

15. Shkarlet S. M., Gonta O. I., Dubyna M. V. Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena. *Scientific bulletin of Polissia*. 2016. No. 4 (8). P. 1. P. 9–17.

REFERENCES

Abramova, A. et al. "Ecosystem of VAT Administration in E-Commerce: Case of the Eastern Europe Countries". *Estudios de economia aplicada*, vol. 39, no. 5 (2021).

DOI: 10.25115/eea.v39i5.4909

Chernyshov, V. N., and Chernyshov, A. V. "Teoriya sistem i sistemnyy analiz" [Theory of Systems and System Analysis]. <http://window.edu.ru/resource/188/64188/files/chernyshov.pdf>

Chorna, L. O., Borodavchenko, O. V., and Chorna, N. O. "Integratsiina sistema elektronnoho biznesu dlia pidpriemstv kharchovoi promyslovosti" [E-business Integration System for Food Industry Enterprises]. *Ekonomika APK*, no. 22 (2010): 27-30.

Diakonova, I. I. "Metodolohichni zasady rozvytku bankivskoho nahliadu na bazi systemnoi orhanizatsii bankivskoi diialnosti" [Methodological Principles of Development of Banking Supervision on the Basis of System Organization of Banking Activity]: avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08, 2008.

Dubyna, M. V. "Kontseptualni do piznannia sutnosti metodolohii yak nauky" [Conceptual Knowledge of the Essence of Methodology as a Science]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu*, no. 53 (2017): 178-183.

Dubyna, M. V. *Mekhanizm rozvytku rynku finansovykh posluh na osnovi formuvannia instytutu doviry: teoriia, metodolohiia, praktyka* [The Mechanism of Financial Services Market Development Based on the Formation of the Institution of Trust: Theory, Methodology, Practice]. Chernihiv: ChNTU, 2018.

Naumenkova, S. V., and Mishchenko, S. V. *Rynok finansovykh posluh* [Financial Services Market]. Kyiv: Znannia, 2010.

Pistunov, I. M. *Ekonomichna kibernetika* [Economic Cybernetics]. Dnipropetrovsk: NHU, 2009.

Revak, I. O. *Intelektualnyi potentsial u systemi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: problemy teorii ta praktyky* [Intellectual Potential in the System of Economic Security of Ukraine: Problems of Theory and Practice]. Lviv: LDUVS, 2015.

Sharapov, O. D., Derbentsev, V. D., and Semyonov, D. Ye. *Ekonomichna kibernetika* [Economic Cybernetics]. Kyiv: KNEU, 2004.

Shkarlet, S. M., Gonta, O. I., and Dubyna, M. V. "Peculiarities of system approach use to cognition of economic phenomena". *Scientific bulletin of Polissia*, no. 4(8) (2016): 9-17.

Strakharchuk, V., and Strakharchuk, A. "Kontseptualni zasady elektronnoho bankivskoho biznesu" [Conceptual Principles of Electronic Banking Business]. *Molod i rynek*, no. 4(87) (2012): 59-64.

Verbivska, L. "Kontseptualni zasady obgruntuvannia sutnosti elektronnoho biznesu" [Conceptual Principles of Substantiation of the Essence of E-business]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2(26) (2021): 57-64.

Yevtushenko, D. D. "Elektronnyi biznes, elektronna komertsia, internet-torhivlia: sutnist ta vzaiemoviazok poniat" [E-business, E-commerce, Internet Commerce: The Nature and Interrelation of Concepts]. *Biznes Inform*, no. 8 (2014): 184-188.

Zaitseva, O. O., and Bolotyniuk, I. M. *Elektronnyi biznes* [E-business]. Ivano-Frankivsk: Lileia NV, 2015.f

Стаття надійшла до редакції 19.10.2021 р.